

_____ :ne

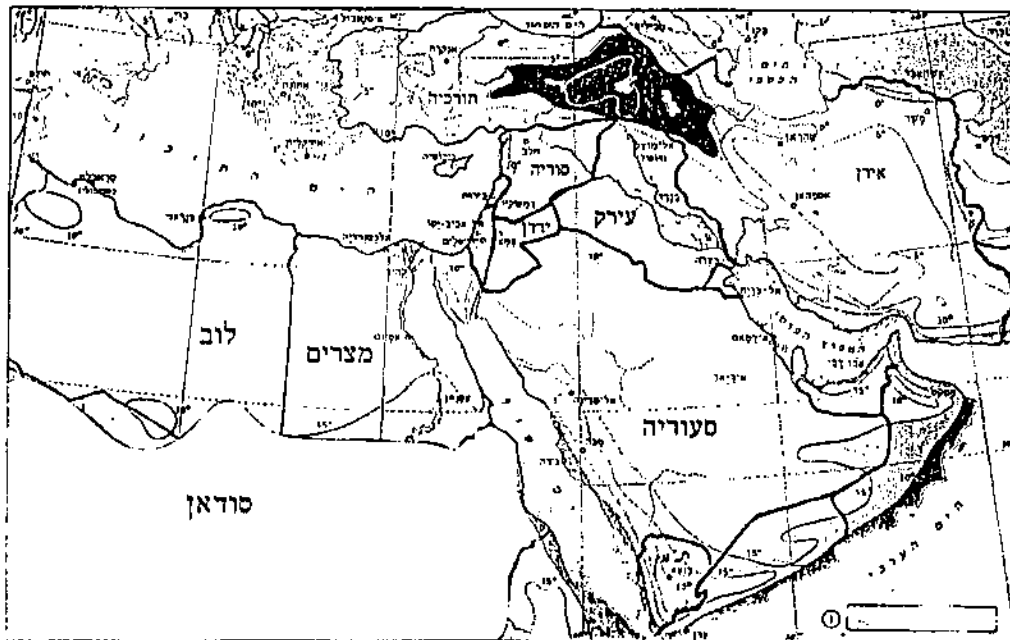
_____ :se הכיתה

גבולות

1. התבוננו במפת המזרח התיכון באטלס - בגבולות שבין מדינות האזור.

שימו לב: יש גבולות המסומנים בקו ישר, ויש המסומנים בקווים מפותלים. יש גבולות לאורך תוואי טבעי (למשל, נהר) ויש שאינם לאורך תוואי טבעי. (לדוגמה, הגבול בין ישראל ומצרים הוא קו ישר ואינו נמשך לאורך תוואי טבעי.)

המזרח התיכון

מתוך: "ערכת למידה - המזרח התיכון", מחלקת חינוך, הקיבוץ הארצי, 1983.

(כתבו בטבלה לפחות 6 גבולות).

גבול בין	קו ישר	קו מפותל	תוואי טבעי	תוואי שאינו טבעי
ישראל-מצרים	x			x

01

דוגמה

ב. לעתים אפשר למצוא קשר בין צורת קו הגבול לבין התנאים הפיזיים או היישוביים באזור שבו הגבול עובר. לדוגמה, גבול ישראל-מצרים נמשך בקו ישר משום שהוא עובר באזור מדברי שאין בו יישובים או גורמים פיזיים בולטים. לעומתו, גבול ישראל-ירדן הוא גבול מפותל ונמשך לאורכו של נהר הירדן.

התייחסו לגבולות האחרים שכתבתם בטבלה ונסו לגלות קשרים נוספים כדוגמת הקשרים שהדגמנו.

02

2. גבולות בין מדינות נקבעים על ידי מדינאים בהסכמים או בעקבות

מאבק מדיני או מלחמה.

א. לפניכם שני קטעי מידע שעניינם קביעת קווי הגבול בין ארץ ישראל

לשכנותיה בעבר*. קראו וענו:

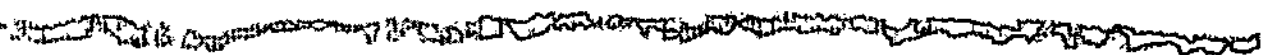
מתי ועל ידי מי נקבע הגבול הדרומי בין ארץ ישראל לבין מצרים?

מתי ועל ידי מי נקבע הגבול הצפוני?

הגבול הדרומי - קו הגבול הדרומי נקבע ב-1906
בהסכם בין הבריטים ששלטו במצרים לבין התורכים
ששלטו בארץ ישראל. הבריטים חששו שהתורכים רוצים
להשתלט על חצי האי סיני ועל נתיבי השיט לאפריקה
ולהורו בים סוף ולכן לחצו שקו הגבול ישאיר בידם את כל
חצי האי סיני.
היות והאזור היה מדברי ולא מיושב סרטטו את הגבול בקו
ישר כמעט מרפיח ועד טאבה שבמפרץ אילת.

* גבולותיה של מדינת ישראל נקבעו בהסכמים עם שכנותיה.

בחלק מן הגבולות נשמר התוואי שנקבע עוד לפני הקמת המדינה ע"י המדינות ששלטו
באזור בעבר.

גאוגרפיה

02/02

הגבול הצפוני - נקבע ב-1923 לאחר משא ומתן
ממושך בין ממשלת בריטניה בעלת המנדט על ארץ
ישראל לבין ממשלת צרפת בעלת המנדט על לבנון
וסוריה.

אחד העקרונות בסרטוט קו הגבול היתה המגמה להכליל
את רוב מקורות הירדן בתחום ארץ ישראל ולכן עבר קו
הגבול ממזרח לנהר הירדן ולחוף המזרחי של הכנרת.
מתוך: קרמון, "א"י", הוצאת יבנה, 1976,
עמודים 79-80.

עקרונות נוספים של הועדה לקביעת גבול הצפון היו:
להצמיד את קו הגבול כמידת האפשר לגורמים טבעיים
ובולטים בשטח. לסרטט את קו הגבול כך שלא יחצה
כפרים, לא יפריד בין כפרים לבין האדמות החקלאיות
שלהם ולא ינתק רכבים חשובות בין הכפרים ובינם לבין
המרכזים העירוניים שלהם.

מתוך: ברנור, "גבול הצפון", הוצאת החוג
האזורי ליריעת הארץ של הגליל המערבי,
1970, עמוד 5.

ב. בשני הקטעים כתובים העקרונות שעל פיהם נקבעו קווי הגבול.

כתבו על פי אילו עקרונות פעלו המדינאים שסרטטו את קווי
הגבולות של ארץ ישראל. (כתבו לפחות שני עקרונות).

04

3. גבולות בין מדינות יכולים להיות סגורים ומפרידים או פתוחים*

ומחברים כמו בין מדינות מערב אירופה

א. אילו גבולות בישראל הם פתוחים? _____

אילו גבולות בישראל הם סגורים? _____

ב. הגבולות הפתוחים והגבולות הסגורים בין ישראל לשכנותיה משפיעים

על התושבים לאורך הגבולות ועל כלל תושבי המדינה.

לפניכם 5 קטעי מידע מן העיתונות המספרים על אירועים לאורך

גבולות ישראל. קראו את הקטעים. כתבו ליד כל קטע האם הוא מספר

על גבול פתוח או על גבול סגור.

גבול _____ קטע 1. רשות שדות התעופה החלה בכניית מסוף ערבה החדש, כמעבר הגבול עם ירדן, סמוך לאילת. בניית המסוף החדש - מחציתו לנוסעים ומחציתו למטענים - תעלה כ-8 מיליון שקל.

עם השלמת בניית המסוף והחלת הסדר מעבר כלי רכב פרטיים, משאיות מטען ואוטובוסים, צופים ברשות שדות התעופה להכפלת תנועת הנוסעים והמטענים לירדן דרך המסוף.

"עלות בניית מסוף ערבה - 8 מיליון ש"ח", מאת רויטל לוינשטיין, "הארץ", 23.5.95.

*גבול פתוח - גבול שאזרחים עוברים אותו באופן חופשי לצורכי תיירות, מסחר וכדומה.

*גבול סגור - גבול בין מדינות שאין ביניהן הסכמי שלום, והגבול סגור למעבר אזרחים.

גאוגרפיה

02/02

במפרץ אילת יוקם איזור תיירות חופשי שיכלול את טאבה, אילת ועקבה - כך אמר אתמול שר החוץ, שמעון פרס. ביום עיון לקראת ועידת רבת עמון, שתיפתח בעוד 8 ימים, אמר פרס כי נציב הסחר האמריקאי, מיקי קנטור, כבר הבטיח סיוע אמריקני לפרוייקט.

גבול _____ קטע 2. כועידה תוכרו הקמת שלושה פרוייקטים כלכליים איזוריים: הקמת בנק לפיתוח איזורי של המזרח התיכון, מרכז תיאום תיירותי איזורי ומועצה כלכלית איזורית, שתפעל לתיאום ולשיתוף פעולה בין הארגונים הכלכליים באזור.

"איזור תיירות חופשי טאבה אילת - עקבה", מאת דוד ליפקין, עיתון "מעריב" 20.10.95.

גבול _____ קטע 3. מעברי הגבול בין ישראל לירדן יהיו פתוחים, מיום ד' הקרוב, בכל ימי השבוע ולמשך שעות ארוכות יותר. עד כה היו המסופים סגורים בסופי שבוע, כך שמטיילים שנסעו לסוף השבוע נאלצו לצאת לירדן ביום חמישי ולשוב רק בראשון. מהשבוע הבא יוכלו היירים מישראל להגיע לירדן בזמן הנוח להם.

גבול _____ קטע 4. ביום שישי, עם כניסת השבת, נודה מטח קטיושות משטח לבנון אל יישובי הצפון. במספר יישובים נפגעו אזרחים ופוננו לבתי חולים. נגרם נזק לבתים ולכבישים. תושבי האזור ירדו למקלטים למשך הלילה. תיירים ואזרחים רבים עזבו את המלונות בצפון ושובו לבתיהם או למלונות במרכז.

גבול _____ קטע 5. מדברי התושבים ביישובים לאורך גבול הצפון: "הפגזות הקטיושות בשבת היתה מאוד מפחידה. שמענו פיצוץ חזק ורצנו מיד למקלט. ישנו במקלט כל הלילה. זה לא כל-כך נעים לבלות את השבת במקלט". "אמנם בהפגזות הקטיושות יש לפעמים נפגעים ונזקים אבל אנחנו כבר רגילים ומוכנים למצבים כאלו. ביתנו הוא

בצפון ולא נותר עליו":.

"אנחנו סומכים על צה"ל ויודעים שידאג לנו. בכל זאת
אנחנו מקווים שיהיה הסכם שלום גם עם סוריה ולבנון
כדי שגם לנו יהיה גבול פתוח ובטוח".

ג. לאחר שקראתם את הקטעים, כתבו: אילו השפעות יש לגבולות
הסגורים בישראל על התושבים?

07 ___

אילו השפעות יש לגבולות פתוחים בישראל על התושבים?

08 ___

02/02

גבולות

תוכן המשימה

המשימה עוסקת בנושא קביעת גבולות בין מדינות על פי מדיניות שנקבעת על-ידי מדינאים בהתאם למערכת של סיבות, אילוצים ומטרות. במשימה נבדקים סוגים שונים של קווי גבול ותוואיהם, ונערכת חלוקה בין גבולות פתוחים ולגבולות סגורים. באמצעות קטעי עיתונות מן השנים האחרונות, התלמידים מתבקשים לגלות את ההשפעות של גבולות פתוחים ושל גבולות סגורים על תושבי המדינה. המשימה מתבססת על ידע של התלמידים שנלמד בנושאים - מישור החוף וצפון הארץ ואגן הים התיכון. המשימה מצריכה הפקת מידע מאטלס, ממפות ומטקסטים עיתונאיים.

מס' השאלה דרישה קוגניטיבית

- א.1. הפקת מידע מתוך מפת המזרח התיכון - אפיון של גבולות בין מדינות כמזרח התיכון על פי קריטריונים נתונים. ארגון המידע בטבלה.
- ב.1. המללה של הידע הרשום בטבלה. בניית משפטים המסבירים את הקשרים בין הנתונים שנרשמו בטבלה.
- א.2. הפקת מידע מתוך טקסט לגבי מועדים ולגבי גורמים מדיניים שהיו מעורבים בקביעת קווי הגבול של ישראל.
- ב.2. זיהוי העקרונות שלפיהם נקבעו קווי הגבול של ישראל; הפקת המידע מתוך הטקסט הנ"ל.
- א.3. מיון גבולות ישראל לגבולות פתוחים וגבולות סגורים על פי הגדרות נתונות.
- ב.3. מיון טקסטים עיתונאיים לכאלו העוסקים בידיעות על גבול פתוח ולכאלו העוסקים בידיעות על גבול סגור.
- ג.3-ד. סיכום מילולי על השפעות של גבול פתוח וגבול סגור על תושבי המדינה.

תיאור הפעילות

בשלב ראשון התלמידים מתבקשים להפיק מידע מתוך מפת המזרח התיכון, לאפיין את הגבולות המדיניים על פי קריטריונים של צורה ומקום, ולמצוא קשרים בין צורה לבין מקום. בשלב השני התלמידים מתבקשים להכיר את הזמן, את הגורמים ואת התהליכים של קביעת קווי הגבול בין ישראל לבין שכנותיה, ולהבחין בין גבולות פתוחים לגבולות סגורים. בשלב השלישי על התלמידים להסיק מטקסטים עיתונאיים אילו השפעות יש לגבולות פתוחים ולגבולות סגורים על תושבי המדינה.

02/02

ממצאים וקשיים:

תלמידים גילו קושי בשאלות המבקשות המללה או סיכום מילולי, כמו המללה הקשרים בין צורת הגבול למקומו, והתקשו גם בסיכום מילולי של השפעות גבולות סגורים וגבולות פתוחים.

טווח זמן והכנה:

המשימה מתאימה לשיעור.

מפתח תשובות

מספר פריט: 01

מספר שאלה: 1. א.

דרגת קושי: בינוני

תשובות נכונות:

- גבול ישראל-מצרים - קו ישר. תוואי לא טבעי.
- גבול ישראל-ירדן - קו מפותל. תוואי טבעי.
- גבול ישראל-לבנון - קו מפותל. תוואי לא טבעי.
- גבול ישראל-סוריה - קו מפותל. תוואי לא טבעי.
- גבול מצרים-לוב - קו ישר. תוואי לא טבעי.
- גבול מצרים-סודן - קו ישר. תוואי לא טבעי.
- גבול סוריה-לבנון - קו מפותל. תוואי לא טבעי.
- גבול סוריה-תורכיה - קו מפותל. תוואי טבעי.
- גבול ירדן-עיראק - קו ישר. תוואי לא טבעי.
- גבול ירדן-ערב הסעודית - קו ישר. תוואי לא טבעי.
- גבול עיראק-סוריה - קו ישר/מפותל. תוואי לא טבעי.
- גבול עיראק-איראן - קו מפותל. תוואי טבעי.
- גבול עיראק-ערב הסעודית - קו ישר. תוואי לא טבעי.
- גבול עיראק-כווית - קו ישר. תוואי לא טבעי.
- גבול סוריה-ירדן - קו מפותל. תוואי לא טבעי.
- גבול ערב הסעודית-כווית - קו ישר. תוואי לא טבעי.

תשובות חלקיות:

ציון צורת קו הגבול בלבד - ישר או מפותל.

02/02

תשובות שגויות:

ציון ארצות שאינן שייכות למזרח התיכון או קווי גבול שאינם קיימים, כמו:
הונגריה-אוסטרליה
מרוקו-אלג'יר
פולין-צ'כיה
תורכיה-ישראל
גבול מצרים-לוב - קו מפותל. תוואי טבעי (עובדות שגויות באופן מובהק).

מפתח ציונים:

ענה נכון לפחות על 6 גבולות במזה"ת - 2
ענה נכון על 5-2 גבולות במזה"ת - 1 או ענה תשובה חלקית נכונה לפחות על 6 גבולות - 1
אחר, לא ענה - 0

02 מספר פריט:

1.1 מספר שאלה:

קשה דרגת קושי:

תשובות נכונות:

- גבול איראן-עיראק - קו מפותל (עקום) מפני שיש הרים והתוואי טבעי.
- גבול סוריה-תורכיה - קו מפותל (עקום) מפני שיש הרים והתוואי טבעי.
- גבול מצרים-סודן - קו ישר בתוואי שאינו טבעי כי שתי המדינות חלקו בינהן את השטח.
- גבול ירדן-ישראל - קו מפותל, כי עובר בתוואי טבעי לאורך הירדן.
- גבול מצרים-לוב - קו ישר בתוואי שאינו טבעי משום שהאזור כולו מדברי והמדינות חלקו ביניהן את השטח וכן אין באזור תושבים.
- גבול ירדן-ערב הסעודית - קו ישר בתוואי שאינו טבעי משום שהאזור כולו מדברי והמדינות חלקו ביניהן את השטח וכן אין באזור תושבים.
- כל תשובה שקושרת הגיונית בין צורת קו הגבול לבין מקומו - נכונה.

תשובות שגויות:

גבול ישראל-לבנון - קו מפותל ועובר את ים המלח.
גבול ערב הסעודית-עיראק מתקדם על נחל שט-אל-ערב.

תשובות חלקיות:

מבטאות במילים את הקשר מבלי להוסיף הסבר. כמו: ערב הסעודית-ירדן - גבול שהוא קו ישר ואינו בתוואי טבעי.

02/02

מפתח ציונים:

- ציין לפחות שני קשרים נכונים - 2
- ציין קשר אחד נכון או רשם תשובות חלקיות - 1
- אחר, לא ענה - 0

מספר פריט: 03

מספר שאלה: 2. א.

דרגת קושי: קל

תשובות נכונות:

- הגבול בין ישראל ומצרים נקבע ב-1906 בהסכם בין הבריטים לבין התורכים.
- הגבול הצפוני נקבע ב-1923 בהסכם בין הבריטים לבין הצרפתים.

תשובות חלקיות:

- מציינות רק על ידי מי נקבע הגבול, בלי ציון השנה, או מציינות רק שנה ולא על ידי מי נקבע.
- מתייחסות רק לגבול אחד מבין השנים.
- מחסירות אחד מן הצדדים בהסכם.

מפתח ציונים:

- תשובה נכונה מלאה או נכונה לגבי שני גבולות - 2
- תשובה חלקית על פי הפירוט דלעיל - 1
- אחר, לא ענה - 0

מספר פריט: 04

מספר שאלה: 2. ב.

דרגת קושי: בינוני

תשובות נכונות:

(בהתאם לכתוב בקטעי המידע)

- להצמיד עד כמה שניתן את הגבול לתואי טבעי ולגורמים כולטים כשטח.
- להכליל כשטח ארץ ישראל את מקורות המים.

02/02

- לסרטט את קו הגבול כך שלא יחצה כפרים, לא יפריד כפרים מאדמותיהם ולא דרכים בין הכפרים לבין המרכזים העירוניים.
- להכליל את חצי האי סיני בשטח השייך לבריטניה.

מפתח ציונים:

- רשם אחר או יותר מן העקרונות הנ"ל - 2
- אחר, לא ענה - 0

מספר פריט: 05

מספר שאלה: 3. א.

דרגת קושי: בינוני

תשובות נכונות:

- גבולות פתוחים - ישראל-מצרים, ישראל-ירדן.
- גבולות סגורים - ישראל-לבנון, ישראל-סוריה.

תשובות שגויות:

- ישראל-סורן/לוב (גבול שאינו קיים).
- ישראל-הודו/צרפת.
- גבולות פתוחים - ישראל-סוריה, ישראל-לבנון.
- אין גבולות פתוחים.
- גבולות סגורים - ישראל-ירדן.

מפתח ציונים:

- ציין לפחות גבול אחד נכון בכל סעיף - 2
- ציין רק גבול אחד נכון - 1
- אחר, לא ענה - 0

02/02

מספר פריט: 06

מספר שאלה: 3. ב.

דרגת קושי: קל

תשובות נכונות:

- קטעים 1,2,3 - גבול פתוח
- קטעים 4,5 - גבול סגור

מפתח ציונים:

- ענה נכון לפחות על 4 קטעים - 2
- ענה נכון על 1-3 קטעים - 1
- אחר, לא ענה - 0

מספר פריט: 07

מספר שאלה: 3. ג.

דרגת קושי: בינוני

תשובות נכונות:

השפעות של גבול סגור:

- בעיות ביטחון - תחושה של חוסר ביטחון, חשש, פחד. ירי קטיושות או טילים - מפריע לחיים תקינים.
- לא ניתן לקיים יחסי מסחר, תיירות, קשרי חקלאות, בריאות.
- לא ניתן לצאת לארצות אחרות.
- גבול סגור אינו טוב, מפריע, לא נוח, אין שיתוף בין מדינות, אין שלום, יש מלחמות ונפגעים, תושבים לאורך הגבול בורחים.

תשובות שגויות:

- בלבול בין גבול סגור לגבול פתוח. למשל:
- גבול פתוח - רע, כי הוא פתוח לקטיושות, פיגועים ואין ביטחון.
- גבול סגור - טוב, סגור בפני פיגועים, יש ביטחון.

מפתח ציונים:

- ציון לפחות שני גורמי השפעה נכונים - 2
- ציון גורם השפעה אחד בכל סעיף - 1
- אחר, לא ענה - 0

02/02

מספר פריט: 08

מספר שאלה: 3. ד.

דרגת קושי: בינוני

תשובות נכונות:

השפעות של גבול פתוח:

אפשרות לבקר בארצות אחרות, אפשרות לקשרי מסחר, תיירות, נופש, יש יותר ביטחון והרגשת חופש, חיים טובים, אין מלחמות ואין נפגעים, יותר אנשים באים לגור ליד הגבול, יש שיתוף בין מדינות, יש שלום, לעתים יש פחד מפני שדרך גבול פתוח עלולים לעבור גם מחבלים.

תשובות שגויות:

כלבול בין גבול סגור לגבול פתוח. למשל:

גבול פתוח - רע, כי הוא פתוח לקטיושות, פיגועים ואין בטחון.

גבול סגור - טוב, סגור בפני פיגועים, יש ביטחון.

מפתח ציונים:

ציין לפחות שני גורמי השפעה נכונים - 2

ציין גורם השפעה אחד בכל סעיף - 1

אחר, לא ענה - 0

